

ปี พ.ศ.2532-2535 กระแสโลกาภิวัตน์ได้สร้างความตื่นตัวขึ้นกับปัญญาชนให้กับชนชั้นกลางพร้อม ๆ กับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการพัฒนาประเทศไปสู่ชาติที่พัฒนาแล้ว พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ (นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น) ได้ประกาศนโยบายเปลี่ยนนามระบบเป็น สนามการค้า สร้างความตื่นตัวในกลุ่มนักธุรกิจอย่างกระตือรือร้น และบรรยากาศในประเทศเต็มไปด้วยการถกเถียงถึงแนวทางการพัฒนาประเทศว่าจะก้าวสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) หรือประเทศเกษตรกรรมใหม่ (Newly Agricultural Countries: NACs)²⁶ ซึ่งก็คือการก้าวสู่การเป็นเสือตัวที่ 5 แห่งเอเชีย โดยขณะนั้นในแถบภูมิภาคอาเซียนได้เน้นแนวทางการพัฒนานี้มายังประเทศไทยเป็นพิเศษ

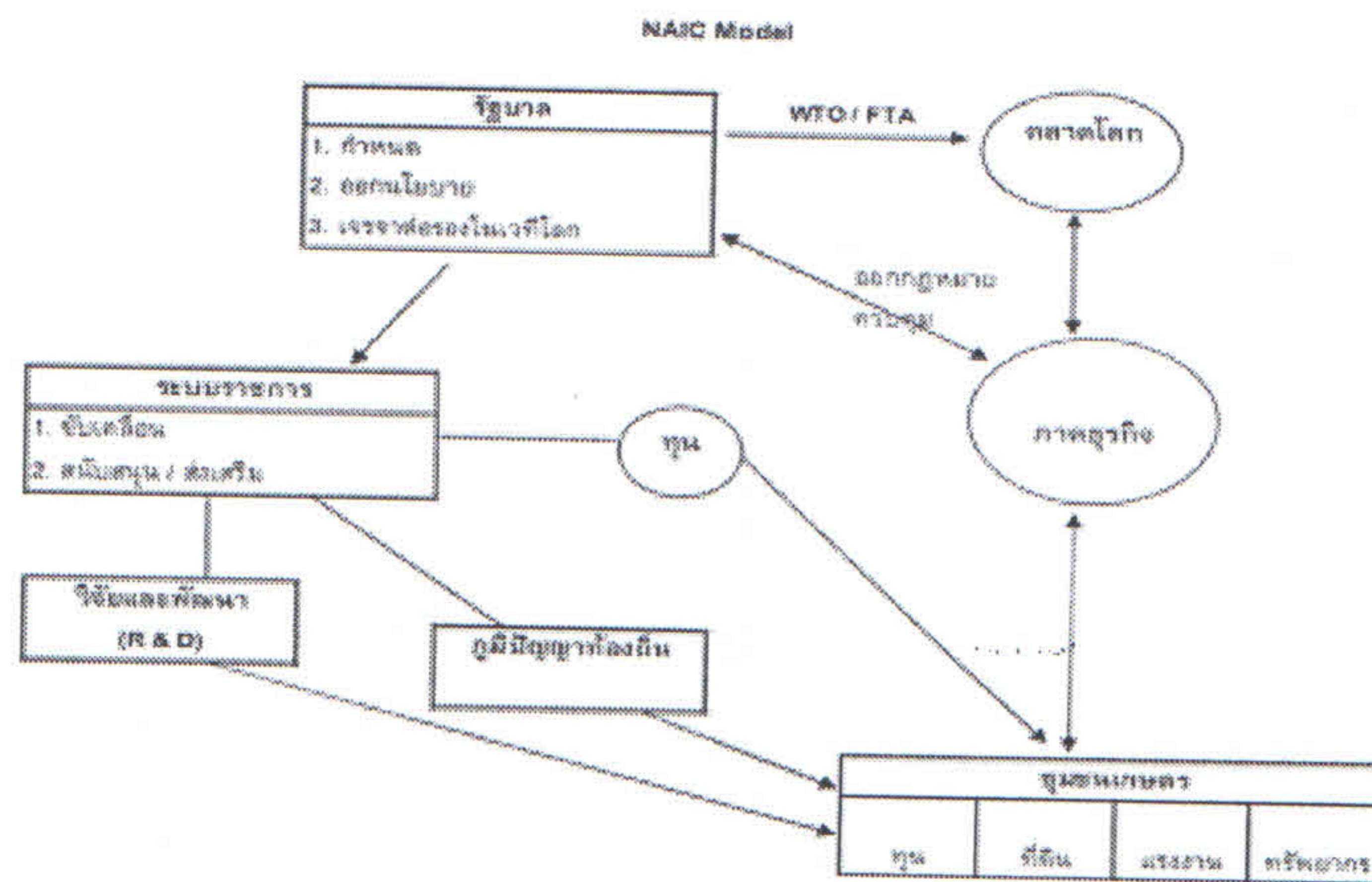
แนวคิดประเทศอุตสาหกรรมการเกษตร

หลังจากที่ระบบเศรษฐกิจของไทยเข้าสู่ภาวะซบเซาทางเศรษฐกิจอันสืบเนื่องมาจากวิกฤติต้มยำกุ้ง “เป็งกีสข่าน” นักเศรษฐศาสตร์การเมืองได้ให้สัมภาษณ์ในรายการสู่ศตวรรษใหม่ คลื่น 100.5 MHz อสมท. เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ.2542 ว่าในอนาคตอันใกล้โลกจะขาดแคลนอาหารและพลังงาน ประเทศไทยควรใช้ศักยภาพโดยธรรมชาติของชีวภูมิศาสตร์ โดยพัฒนาเกษตรให้เข้มแข็งเพื่อเป็นฐานการสร้างประเทศให้เป็นศูนย์กลางการผลิตอาหารเพื่อเลี้ยงปากท้องของคนทั้งโลกและการผลิตพลังงานขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ โดยมีภาคเกษตรกรรมนำ ภาคอุตสาหกรรมหนัก และภาคบริการเสริม ทั้งนี้จะต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การพัฒนาประเทศจากการมุ่งสู่ภาคอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) มาเป็นประเทศอุตสาหกรรมการเกษตร (NAIC) จึงจะทำให้ประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและขีดความสามารถในการแข่งขันตลอดจนอำนาจต่อรองในเวทีเศรษฐกิจการเมืองโลกได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์ (อ้างถึงใน รัฐิกร พูลภัทรชีวิน, 2553) ได้เสนอกรอบแนวคิดในทางปฏิบัติว่า ประเทศไทยจะต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การพัฒนาประเทศจากการมุ่งสู่ภาคอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) มาเป็นประเทศอุตสาหกรรมการเกษตร (Newly Industrialized Country: NAIC)

ประเทศอุตสาหกรรมการเกษตรโมเดล (NAIC) เกิดจากการบูรณาการทางความคิดของศาสตราจารย์ ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์ โดยได้บูรณาการตัวแบบประเทศ 2 ตัวแบบ ได้แก่ ประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) และประเทศเกษตรกรรมใหม่ (NACs) เข้าด้วยกันจนเกิดเป็นตัวแบบที่สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งไม่ได้เน้นเพียงแค่ภาคอุตสาหกรรมซึ่งส่งผลดีกับคนเพียง

²⁶ เป็นการสร้างภาคเกษตรกรรมให้เข้มแข็งตามทฤษฎีใหม่ของในหลวง รัชกาลที่ 9 ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถพึ่งพาตนเอง และสามารถใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในท้องถิ่นได้

กลุ่มน้อยจนทำให้เกิดสภาวะ “รวยกระจุก จนกระจาย” แต่ใช้อุตสาหกรรมในการส่งเสริม การเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าการเกษตรให้สูงขึ้น ซึ่งเหมาะสมกับประเทศที่กำลังพัฒนา และมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่หลากหลาย บวกกับใช้วัฒนธรรมไทยที่โดดเด่นในเรื่องการ ให้บริการด้วยหัวใจและรอยยิ้มจนเป็นที่ประทับใจของคนทั้งโลกมาส่งเสริมเพิ่มมูลค่าเข้าไปอีก ด้วย คำกล่าวของเบ็งกีส์ข่านที่ว่า “ภาคเกษตรกรรมนำ ภาคอุตสาหกรรมหนุน และภาค บริการเสริม”

ภาพที่ 2.1 อุตสาหกรรมเกษตรโมเดล (NAIC Model)

ที่มา: จูติกร พูลภัทรชีวิน (2553)

ทั้งนี้แนวคิดประเทศอุตสาหกรรมเกษตร (NAIC) นี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างดุลยภาพ ของประสิทธิภาพในการผลิตและความเท่าเทียมกันในสังคม โดยมีองค์ประกอบหลักในการ ขับเคลื่อน 3 องค์ประกอบ ได้แก่

1) รัฐบาล เป็นผู้กำหนด/ออกนโยบายต่าง ๆ ที่เป็นธรรมและเอื้อประโยชน์ต่อคนทุก กลุ่มในสังคม รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานและเป็นสื่อกลางในการเจรจาต่อรองในเวทีการค้ากับ ตลาดโลก ไม่ว่าจะเป็น WTO หรือการทำ FTA กับประเทศต่าง ๆ เพื่อประโยชน์สูงสุดของ ประเทศ

2) ระบบราชการ เป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายของภาครัฐไปสู่ภาคประชาชน โดยการ สนับสนุน ส่งเสริม การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น การวิจัยและพัฒนา (R&D) และแหล่งทุน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อคนทุกระดับในสังคม

3) ชุมชนเกษตร มีหน้าที่ในการสร้างศักยภาพการผลิต การพัฒนาและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจนเกิดความเข้มแข็งในภาคการเกษตรเพื่อให้เป็นฐานที่มั่นคงสำหรับภาคอุตสาหกรรม

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์ (อ้างถึงใน รัฐติกร พูลภัทรชีวิน, 2553) ยังได้กำหนดกลยุทธ์ของแนวคิดประเทศอุตสาหกรรมการเกษตร (NAIC) ดังนี้

1) ลดการพึ่งพาต่างชาติ โดยลดการส่งออก หันมาสร้างค่านิยมการใช้สินค้าและบริการของไทย รวมถึงการท่องเที่ยวไทยอันจะส่งผลให้ประเทศไทยไม่ต้องอยู่ภายใต้อาณานิคมทางเศรษฐกิจของชาติมหาอำนาจอีกต่อไป

2) สนับสนุน SMEs/ชุมชน ให้เข้มแข็ง กลายเป็นแหล่งการจ้างงานหลักของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ช่วยลดการเคลื่อนย้ายแรงงาน ทำให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น ประชาชนในทุกพื้นที่มีอำนาจในการซื้อหรือบริโภคสินค้าต่าง ๆ มากขึ้น

3) กระจายอุตสาหกรรมสู่ชนบทเพื่อให้ใกล้แหล่งวัตถุดิบ ลดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ประหยัดต้นทุนทำให้สินค้ามีศักยภาพในการแข่งขันด้านราคามากขึ้น อีกทั้งยังช่วยลดการใช้พลังงานในการขนส่งอีกด้วย

4) มุ่งเน้นให้ประเทศไทยเป็นครัวโลก โดยอาศัยจุดแข็งทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพ มากกว่าโอกาสได้อย่างเหมาะสม

5) สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ปฐมภูมิ โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสานกับการวิจัยพัฒนาเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

6) เปลี่ยนทัศนคติค่านิยมของสังคมไทยจากบริโภคนิยม วัตถุนิยม อันเป็นผลมาจากการพัฒนาประเทศโดยมุ่งหวังให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP)²⁷ เติบโตเพียงอย่างเดียว ให้รู้จักพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน คัดค้านใจบนพื้นฐานของความรู้คู่คุณธรรมอันเป็นหัวใจสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นให้เห็นความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจ ชีวิต สังคม กับระบบนิเวศน์ และอยู่ร่วมกันแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เอาเปรียบธรรมชาติ ไม่เอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

7) เปลี่ยนตัวชี้วัดของสังคม จาก GDP เป็นความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Happiness: GDH) อันเป็นแนวคิดของสมเด็จพระบรมราชาธิบดี จิกรีมัย ธิงเย วังชุก อติตพระมหากษัตริย์องค์ที่ 4 ของประเทศภูฏาน (องค์ปัจจุบัน ได้แก่ สมเด็จพระบรมราชาธิบดี

²⁷ หมายถึง มูลค่าตลาดของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายที่ผลิตในประเทศในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ โดยไม่คำนึงว่าผลผลิตนั้นจะผลิตขึ้นมาด้วยทรัพยากรของชาติใด ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสามารถใช้เป็นตัวบ่งชี้ถึงมาตรฐานการครองชีพของประชากรในประเทศนั้น ๆ แต่ไม่สามารถชี้วัดคุณภาพชีวิตที่แท้จริงได้

จิกมี เคเซอร์ นัมเกล วังชุก) โดยนำมาประยุกต์ให้เหมาะกับสังคมไทย กล่าวคือ รัฐบาลจะต้องกำหนดนโยบายพัฒนาประเทศโดยใส่ใจความต้องการพื้นฐานของประชาชนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง โดยต้องมุ่งแก้ปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียม ให้ผลของการพัฒนาประเทศไปอยู่กับคนที่เป็นหัวใจหลักของการพัฒนาประเทศ ได้แก่ ภาคเกษตรกร ส่งเสริมให้คนทำมาหากินในภูมิลำเนาของตนเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของครอบครัว เร่งพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อสร้างคนรุ่นหลังให้มีความรู้ความสามารถ ควบคุมสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่มีแนวโน้มสร้างค่านิยมผิด ๆ ให้กับสังคมพร้อมทั้งสร้างสื่อใหม่ ๆ ที่จะใส่ค่านิยมที่ถูกต้องให้กับสังคม กระตุ้นให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทและฟื้นฟูธรรมชาติโดยการให้สิทธิพิเศษบางประการ เช่น การอนุญาตให้นำเอาค่าใช้จ่ายในการทำโครงการเพื่อชุมชนหรือธรรมชาติมาลดหย่อนภาษีได้ เป็นต้น ซึ่งน่าจะทำให้ GDH ของประเทศไทยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน และจะส่งผลให้ GDP ของประเทศไทยเติบโตไปได้ อย่างยั่งยืนอีกด้วย

อย่างไรก็ดี แนวคิดการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นประเทศเกษตรอุตสาหกรรมใหม่ (NAIC) นั้น อาจจะต้องเผชิญกับอุปสรรคขวางกั้นจากกลุ่มคนที่จะต้องสูญเสียผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เช่น กลุ่มนายทุนใหญ่ กลุ่มทุนต่างประเทศ หรือแม้แต่กระทั่งจากรัฐบาลเอง เนื่องจากการพัฒนาประเทศให้เป็น NAIC นั้นต้องใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม ในขณะที่รัฐบาลไทยส่วนใหญ่ขาดเสถียรภาพทางการเมือง มักจะอยู่ในอำนาจหน้าที่เพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ การที่จะทำให้ประชาชนเลือกตนเองกลับมาอีกครั้งนั้น จึงต้องดำเนินนโยบายที่เห็นผลจับต้องได้ชัดเจนก่อน ถึงแม้จะรู้ว่านโยบายเหล่านั้นอาจเกิดผลไม่คุ้มค่าหรือเกิดผลเสียในระยะยาวกับสังคมก็ตาม เช่น นโยบายเช็คช่วยชาติของนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่ต้องการกระตุ้นให้ประชาชนใช้จ่ายในการบริโภคสินค้ามากขึ้น แต่ขาดการบริหารจัดการที่ดี ทำให้คนที่ควรได้รับการช่วยเหลือจริง ๆ กลับไม่ได้รับการช่วยเหลือ คนที่ได้เช็คไปส่วนหนึ่งก็เอาไปเก็บไว้เป็นเงินสำรองในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ ไม่เกิดผลอันใดต่อระบบเศรษฐกิจ คนที่เลือกที่จะใช้จ่ายเช็คนั้น ส่วนใหญ่ก็นำไปซื้อสินค้าของต่างประเทศหรือซื้อสินค้าในห้างร้านของต่างประเทศ ทำให้เงินไหลออกไปนอกประเทศ ไม่เกิดการหมุนเวียนภายในอย่างที่คาดหวังไว้ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ประเทศไทยควรจะเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศใหม่ จากการมุ่งพัฒนาภาคอุตสาหกรรมเพื่อให้ประเทศกลายเป็น NICs เป็นการพัฒนาโดยใช้ภาคเกษตรกรรมนำ ภาคอุตสาหกรรมหนุน ภาคบริการเสริม ตั้งเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นครัวของโลก โดยการอาศัยข้อได้เปรียบทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และโอกาส คือ การ